

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาวัดวังม่วง ตำบลไ้ม้งาม อำเภอเมือง จังหวัดตาก
**Propagation of Buddhism at Wang Muang Temple, Mai Ngam
Sub-district, Mueang District, Tak Province**

พระเทพ ปิยสิโล (พึงทองคำ)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

PhraThep Piyasilo (Phuengthongkham)

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail : Raungsak2533@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาวัดวังม่วง ตำบลไ้ม้งาม อำเภอเมือง จังหวัดตาก 2) เพื่อศึกษาหลักการ วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 3) เพื่อประยุกต์ใช้หลักการ วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาวัดวังม่วง ตำบลไ้ม้งาม อำเภอเมือง จังหวัดตาก ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยแบบคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 13 รูป/คน ใช้วิธีการเลือกแบบจำเพาะเจาะจง และใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาวัดวังม่วง ตำบลไ้ม้งาม อำเภอเมือง จังหวัดตาก พบว่า สภาพปัญหาอุปสรรคการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่พบในการเผยแผ่ธรรมของพระสงฆ์บุคลากรผู้ทำหน้าที่ในการเผยแผ่ธรรมมีจำนวนน้อย ขาดแคลนพระสงฆ์ผู้ที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาทำหน้าที่ในการเผยแผ่ธรรมอย่างแท้จริง 2) หลักการวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาพุทธวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีประสิทธิภาพมีอยู่ 2 วิธี คือ การเผยแผ่ทางกาย ได้แก่ การปฏิบัติให้ดูเป็นแบบอย่าง ยืน เดิน นั่ง นอน เป็นไปด้วยความเป็นระเบียบเรียบร้อยมีสติสำรวม ระมัดระวังแสดงท่าทางของผู้สงบเยือกเย็น และการเผยแผ่ทางวาจา ได้แก่ พุทธธรรมะให้ผู้อื่นฟังด้วยวิธีที่เรียกว่าบรรยาย ปาฐกถาธรรม 3) การประยุกต์ใช้หลักการ วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาวัดวังม่วง ตำบลไ้ม้งาม อำเภอเมือง จังหวัดตาก การเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีอยู่ 2 แนวทาง คือ (1) การเทศน์อ่านคัมภีร์เพื่อปฏิบัติตามธรรมเนียมเดิมและการเทศน์ปฏิภาณ (2) การจัดโครงการการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่น โครงการฝึกอบรม ค่ายธรรม ดำเนินการตลอดปี เป็นต้น ซึ่งทางวัดได้ดำเนินการโดยประยุกต์ใช้หลักการวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

คำสำคัญ : การเผยแผ่พระพุทธศาสนา; วัดวังม่วง; ตำบลไ้ม้งาม

Abstracts

The objectives of this research were: 1) to study the condition of the problems of Wat Wang Muang, Mai Ngam Sub-district, Muang District, Tak Province; 2) to study the principles of Methods for propagating Buddhism 3) to apply the principles Methods for propagating Buddhism at Wat Wang Muang, Mai Ngam Sub-district, Mueang District, Tak Province were carried out according to a quality research methodology. The key informants were 13 figures/person use a specific selection method and using inductive analysis method. The results of the research were as follows: 1) The condition of the problems of Wat Wang Muang, Mai Ngam Sub-district, Mueang District, Tak Province, found that there were few problems and obstacles in Buddhism propagation found in the propagation of the Dharma of monks and personnel responsible for dharma propagation. There is a shortage of monks who have the knowledge and abilities to act in propagating the Dharma. The body is the practice of looking as a model, standing, walking, sitting, and lying in order, with mindfulness and composure. Be careful showing the demeanor of a calm person. and verbal propagation, such as speaking the Dharma to others by a method known as a lecture or speech; 3) application of principles Methods for propagating Buddhism at Wat Wang Muang, Mai Ngam Sub-district, Mueang District, Tak Province There are two ways of propagating Buddhism: (1) preaching and reading the scriptures to practice the old traditions and preaching the precepts; such as training programs, dharma camps, conducted throughout the year, etc., which the temple has implemented by applying the principles of Buddhism propagation.

Keywords : Propagation of Buddhism; Wang Muang Temple; Mai Ngam Sub-district

บทนำ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาถือว่าเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์โดยตรง เพราะพระสงฆ์มีชีวิตที่เนืองด้วยผู้อื่นจึงต้องตอบแทนผู้มีอุปการะคุณ ตามพระพุทธพจน์ใน “สมณสังญาสสูตร” (อง.ทสก. (ไทย) 24/101/208) คำสอนที่ให้ภิกษุสำนึกและตระหนักเตือนใจตนในความเป็นสมณะอยู่เสมอว่า “สมณะนั้นมีชีวิตที่ต้องอาศัยผู้อื่น ในพหุการสูตร” (ขุ.อิติ. (ไทย) 25/287/293) พระพุทธเจ้าตรัสถึงการตอบแทนที่พระสงฆ์พึงมีต่อคฤหัสถ์ที่ได้ทำอุปการะคุณโดยเฉพาะผู้อุปถัมภ์ปัจจัย 4 ได้แก่ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และเภสัชขบิหารเมื่อเป็นเช่นนี้แล้วพระสงฆ์ก็ควรแสดงกลับให้เป็นอุปการะคุณแก่ชาวบ้านเช่นกัน ด้วยการแสดงธรรมอันงามในเบื้องต้น ในท่ามกลาง และในที่สุด ถ้าหากเป็นไปอย่างนี้ ทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์ได้เกื้อกูลซึ่งกันและกัน ได้แก่ คฤหัสถ์เกื้อกูลด้วยอามิสทานต่อบรรพชิต ฝ่ายบรรพชิตก็เกื้อกูลอนุเคราะห์ด้วยธรรมทาน สอดคล้องตามหลักทศ 6 ได้แก่ “ห้ามไม่ให้ทำความชั่ว สอนให้ตั้งอยู่ในความดี อนุเคราะห์ด้วยน้ำใจอันงาม ให้ได้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง ทำสิ่งที่เคยฟังแล้วให้แจ่มแจ้ง บอกทางสวรรค์ให้” (ที.ปา. (ไทย) 11/204/172) พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2552 : 24) กล่าวว่า “พระสงฆ์ต้องประพฤติให้เหมาะสมแก่อุปการะคุณที่คฤหัสถ์มอบให้ เป็นที่พึงทางจิตใจด้วยการแสดงธรรม สอนธรรม การเผยแผ่พุทธธรรม การประพฤติปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยให้สมบูรณ์ ควรจะพิจารณาถึงผลการเผยแผ่ของพระพุทธเจ้าและพระอรหันตสาวก

เป็นตัวอย่าง ซึ่งผลสำเร็จอยู่เบื้องหน้า” ผลที่ได้รับจะทำให้ผู้ปฏิบัติตามมักไม่ประสพอุปสรรค และผู้รับคำสอนก็ได้ประโยชน์ตามสมควรแก่อุปนิสัยสมบัติของตน

วัดเป็นหน่วยงานหลักเพื่อทำหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์ รวมถึงจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น หลักเกณฑ์และวิธีการเผยแผ่ที่เกี่ยวกับวัดในพระพุทธศาสนา พระมหากษัตริย์ไทยทรงตราเป็นพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการวัดที่เหมาะสม ดังนั้น วัดจึงมีฐานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ วัดจึงได้รับความคุ้มครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนั้น วัดจึงมีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายดังเช่นบุคคลธรรมดา เว้นแต่สิทธิและหน้าที่บางอย่างทำเองไม่ได้ จำเป็นต้องมีผู้แทนเพื่อใช้สิทธิและหน้าที่ สำหรับผู้บริหารจัดการวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มาตรา 31 วรรคสามกล่าวว่า “เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป” ดังนั้น เจ้าอาวาส เป็นผู้บริหารวัด เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา รวมทั้งไวยาวัจกรวัดก็เช่นเดียวกัน ด้วยเหตุนี้ส่งผลให้ตำแหน่งเจ้าอาวาสกลายเป็นตำแหน่งที่สำคัญเพื่อส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา” (พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์ คงคปญโญ), 2552 : 16)

ความสำคัญของปัญหานี้ กาลต่อไปจะทำให้ทราบและรู้วิธีการแก้ปัญหาในระยะยาว ทำให้การเผยแผ่ธรรมของวัดวังม่วง อ.เมือง จ.ตากนี้ได้รับการพัฒนา นำศรัทธากลับมาฟื้นฟูเข้าสู่เจตนารมณ์ของการสร้างวัด การมีวัด เป้าหมายของการวัด มีพระสงฆ์ มีกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี หลายท่านคงทราบดีว่า ทำไมจึงมีวัดร้างมากมายในปัจจุบัน ปัญหาแรก ๆ สุดคือ ขาดพระสงฆ์ที่เป็นรูปธรรม ต่อมาขาดพระสงฆ์ที่มีคุณภาพในความคิด ความอ่าน ใจรักการพัฒนา ต่อขาดพระสงฆ์ที่มีความรู้ ความสามารถ ต่อมาขาดกิจกรรมทางศาสนา โครงการคุณธรรมจริยธรรมชักนำเยาวชนเข้าวัด ฟังเทศน์ ฟังธรรม โดยพัฒนาจากการทำตามประเพณีสู่การการสร้างปัญญาเข้าถึงแก่นธรรมที่แท้จริงต่อไป

จากปัญหาความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความต้องการศึกษาเรื่อง “การเผยแผ่พระพุทธ ศาสนาวัดวังม่วง ตำบลไ้ม้งาม อำเภอเมือง จังหวัดตาก” เพื่อศึกษาสภาพปัญหาหลักการ วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และการประยุกต์ใช้หลักการ วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา วัดวังม่วง ตำบลไ้ม้งาม อำเภอเมือง จังหวัดตาก นอกจากนั้น ผลการวิจัยครั้งนี้ เป็นการสนับสนุนการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในวัดอื่นและเพื่อส่งเสริมเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ประชาชน สังคม ให้ความเจริญรุ่งเรืองตลอดไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาวัดวังม่วง ตำบลไ้ม้งาม อำเภอเมือง จังหวัดตาก
2. เพื่อศึกษาหลักการ วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
3. เพื่อประยุกต์ใช้หลักการ วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา วัดวังม่วง ตำบลไ้ม้งาม อำเภอเมือง จังหวัดตาก

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยแบ่งเป็นภาคเอกสารที่ทบทวนเพื่อหาแนวคิด ทฤษฎีที่แสดงแนวคิดไว้ และภาคสนามโดยรับฟังแนวคิดจากผู้บุคคลผู้ทรงคุณวุฒิทั้งพระสงฆ์และชาวบ้านที่สะท้อนปัญหาและเสนอข้อคิดต่าง ๆ ผ่านการสัมภาษณ์

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) คือ ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ทั้งโดยตรงและเกี่ยวข้องสนับสนุนทั้งพระสงฆ์และคฤหัสถ์ในฐานะต่าง ๆ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดตาก จำนวน 13 รูป/คน ประกอบด้วย พระสงฆ์ของวัดวังม่วง และพระสงฆ์ในตำบลไผ่งามจำนวน 6 รูป และผู้ที่เกี่ยวข้อง และประชาชนในพื้นที่ จำนวน 7 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบจำเพาะเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้างที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบ ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ ออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ นามสกุล/อายุ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นที่เกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาวัดวังม่วง ตำบลไผ่งาม อำเภอเมือง จังหวัดตาก ดังนี้

- สภาพปัญหาวัดวังม่วง ตำบลไผ่งาม อำเภอเมือง จังหวัดตาก เป็นอย่างไรบ้าง
- หลักการ วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาวัดวังม่วง ตำบลไผ่งาม อำเภอเมือง จังหวัดตาก เป็นอย่างไร

3. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ ใช้การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งมีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

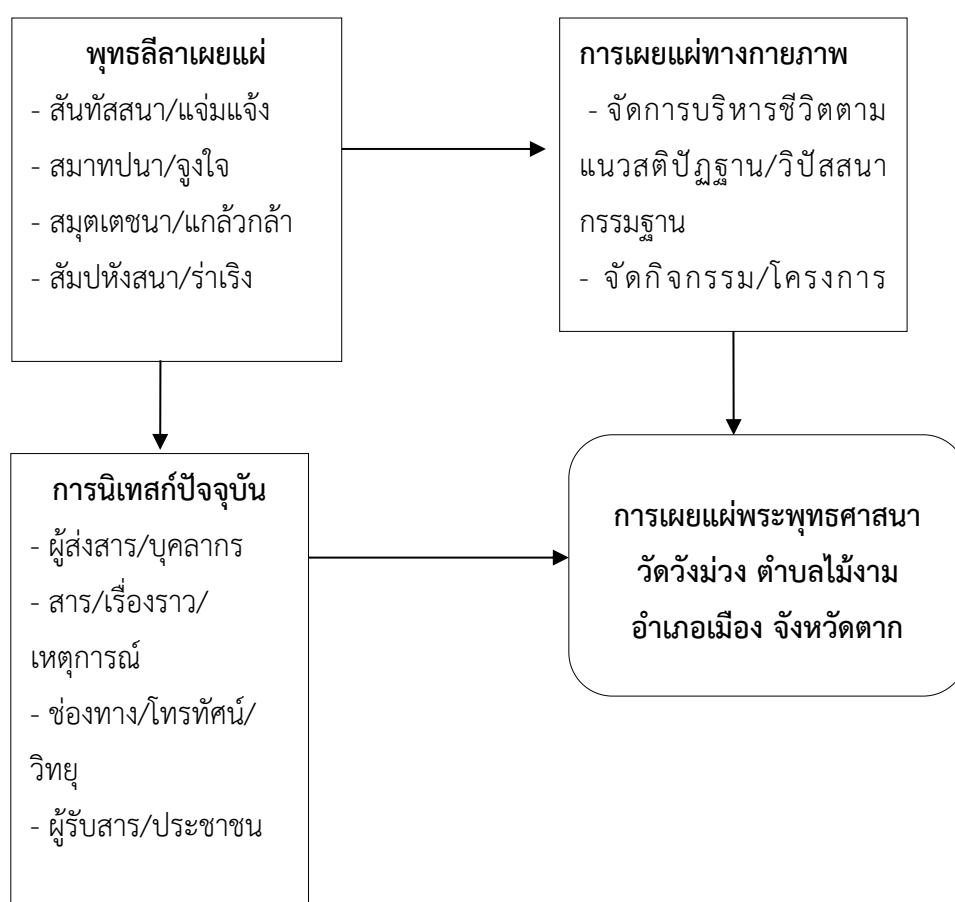
1) ขั้นตอนการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนลงสนามเพื่อรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้เริ่มต้นด้วยการนัดหมายวันเวลาที่จะสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างพร้อมกับขอเอกสารต่าง ๆ พร้อมกันนั้น ผู้วิจัยจะต้องศึกษาประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เตรียมและศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียงเตรียมสมุดจดบันทึกและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์

2) ขั้นตอนการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะสนทนาสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์ แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ อธิบายเหตุและขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงในขณะที่สัมภาษณ์ ขออนุญาตใช้กล้องถ่ายรูปเพื่อใช้ในการอ้างอิงในการสัมภาษณ์ รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลต่าง ๆ ที่บันทึกเสียงไว้ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบจากนั้นนำมา

ตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆที่รวบรวมได้โดยทำไปพร้อมๆกับการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งนี้เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นต่างๆได้ลึกซึ้งเมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้วไม่มีความชัดเจนก็จะตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่างๆเหล่านั้นเพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อมูลเชิงคุณภาพได้นำมาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาวัดวังม่วง ตำบลไม้งาม อำเภอเมือง จังหวัดตาก

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย พบว่า สภาพปัญหาอุปสรรคการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่พบในการเผยแผ่ธรรมของพระสงฆ์บุคลากรผู้ทำหน้าที่ในการเผยแผ่ธรรมมีจำนวนน้อย และขาดแคลนพระสงฆ์ผู้ที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาทำหน้าที่ในการเผยแผ่ธรรมอย่างแท้จริง โดยเฉพาะในเขตชนบท รูปแบบการสื่อสารเพื่อเผยแผ่ธรรม ไม่มีภาคปฏิบัติหรือการจัดกิจกรรมต่อกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม ทำให้การเผยแผ่ธรรมเข้าไปไม่ถึงจิตใจผู้ฟังอย่างแท้จริง พระสงฆ์ผู้เผยแผ่ไม่ได้มีการศึกษาอบรมสัมมนาเชิงวิชาการอย่างต่อเนื่อง ประชาชนผู้ฟังธรรมขาดความรู้ความเข้าใจด้านศีลธรรม การศึกษาทุกระดับไม่เน้นธรรมหรือศีลธรรม สภาพสิ่งแวดล้อมในสังคมไม่เอื้ออำนวยให้ประชาชนสนใจธรรม กลุ่มวัยรุ่นหรือกลุ่มเยาวชนของชาติไม่ค่อยได้ให้ความสนใจศึกษาธรรมอีกทั้งทางวัดประสบปัญหาพระภิกษุสงฆ์ลดน้อยลง เนื่องจากพระภิกษุที่อุปสมบทใหม่บวชอยู่ไม่นาน เนื่องจากบวชตามประเพณีนิยม และบางคนมีหน้าที่การงานที่ต้องรับผิดชอบ จึงส่งผลให้จำนวนผู้เรียนทางธรรมลดน้อยลง การดำเนินโครงการบางอย่างชาวบ้านบางกลุ่มไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการโดยเฉพาะโครงการประชุมชนรวมทั้งเกิดปัญหากระแสไฟฟ้าดับตลิ่งพัง จนทำให้ชาวบ้านและคณะกรรมการวัดคิดมาก

2. หลักการ วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย พบว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีประสิทธิภาพมีอยู่ 2 วิธี คือ การเผยแผ่ทางกาย ได้แก่ การปฏิบัติให้ดู เป็นแบบอย่าง เวลายืน เดิน นั่ง นอน เป็นไปด้วยความเป็นระเบียบเรียบร้อยมีสติสำรวม ระมัดระวังแสดงท่าทางของผู้สงบเยือกเย็น เผยแผ่ทางวาจา ได้แก่ พุทธธรรมะให้ผู้อื่นฟังด้วยวิธีที่เรียกว่าบรรยาย ปาฐกถาธรรม แสดงธรรมที่เรียกว่าธรรมกถึก แปลว่าผู้กล่าวธรรม ผู้สอนธรรม แสดงให้ผู้อื่นฟังอย่างมีศิลปะ สำหรับการเผยแผ่ของพระสังฆาธิการ เป็นกระบวนการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ในด้านการเรียนรู้ ซึ่งมีผลต่อการประพฤติปฏิบัติและการตัดสินใจในการดำเนินชีวิต การเผยแผ่อาจกระทำได้ในหลายช่องทาง ได้แก่ การพูดคุย การโฆษณาประชาสัมพันธ์ การจัดอบรม การแจกเอกสาร การนำสาร การชักชวนให้เข้าร่วมกิจการ การเทศนาทางสถานีวิทยุกระจายเสียง และการบรรยายธรรมทางโทรทัศน์ เป็นต้น การแสดงพระธรรมเทศนาประกาศพุทธธรรมเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้าแต่ละครั้งแม้ที่เป็นเพียงธรรมกถาหรือการสนทนาทั่วไปซึ่งมิใช่คราวที่มีความมุ่งหมายเฉพาะพิเศษ ก็จะต้องดำเนินไปอย่างสำเร็จผลดี โดยมีองค์ประกอบที่เป็นคุณลักษณะการสอนที่ดีตามแนวพุทธจริยาหรือตามหลักเทศนาวิธี ซึ่งเรียกว่าพุทธลีลาในการสอน 4 ในคำสั้น ๆ ว่า แจ่มแจ้ง จูงใจ แก่ล้าวก้า ร่าเริง

3. การประยุกต์ใช้หลักการ วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาวัดวังม่วง ตำบลไ้ม้งาม อำเภอเมือง จังหวัดตาก

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย พบว่า การประยุกต์ใช้หลักการ วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาวัดวังม่วง ตำบลไ้ม้งาม อำเภอเมือง จังหวัดตากการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอยู่ 2 แนวทางคือ แนวทางที่ 1) การเทศน์อ่านคัมภีร์เพื่อปฏิบัติตามธรรมเนียมเดิมและการเทศน์ปฏิญาณคือการแสดงธรรมโดยใช้โวหารความสามารถ มีทั้งเทศน์เดี่ยว เทศน์คู่ เทศน์ปุจฉาและวิสัชนา 2 หรือ 3 ธรรมาส์ก็มีโดยยึดหลักธรรมเนียมปฏิบัติในการสมมติเต็มรูปแบบหรือตามความเหมาะสมแก่โอกาสสถานที่บุคคลผู้บริหาร มีการหน้าที่ในการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เทคนิคการสอนที่สามารถพูดให้บุคคลทุกระดับฟังแล้วมีความสุข เกิดความเชื่อศรัทธาต่อพระธรรมคำสั่งสอนอย่างไม่ต้องสงสัย เช่น สันติศาสนา หมายถึงเทศน์ได้แจ่มแจ้ง สมาทปนา หมายถึง ชักจูงใจ พูดชักชวนให้อยากจะนำไปปฏิบัติตาม สมุตเตชนา หมายถึงแนะนำให้เกิดความกลัวกลัว และสัมปหังสนา หมายถึง สร้างอารมณ์ร่าเริง พูดปลอบ ชโลมใจให้สดชื่นร่าเริงแนวทางที่2 การจัดโครงการการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่น โครงการฝึกอบรม ค่ายธรรม ดำเนินการตลอดปี โดยรับนักเรียนของแต่ละโรงเรียน นิสิต นักศึกษา ข้าราชการหรือประชาชนที่เป็นหมู่คณะ เข้าฝึกอบรมที่วัดวังม่วงหรือสถานที่อื่นที่เหมาะสม มีระยะเวลาตามหลักสูตร 3 วัน 2 คืน โครงการบรรพชา สามเณรภาคฤดูร้อน ดำเนินการช่วงเดือนเมษายน ถึงพฤษภาคม ของทุกปี จัดตั้งชมรมอุบาสก อุบาสิกา เพื่อปฏิบัติธรรมประจำวันอาทิตย์ตลอดระยะเวลาเข้าพรรษา เป็นต้น ซึ่งทางวัดได้ดำเนินการโดยประยุกต์ใช้หลักการ วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

อภิปรายผลการวิจัย

สภาพปัญหาวัดวังม่วง ตำบลไ้ม้งาม อำเภอเมือง จังหวัดตาก พบว่า สภาพปัญหาอุปสรรคการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่พบในการเผยแผ่ธรรมของพระสงฆ์บุคลากรผู้ทำหน้าที่ในการเผยแผ่ธรรมมีจำนวนน้อย และขาดแคลนพระสงฆ์ผู้ที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาทำหน้าที่ในการเผยแผ่ธรรมอย่างแท้จริง โดยเฉพาะในเขตชนบท รูปแบบการสื่อสารเพื่อเผยแผ่ธรรม ไม่มีภาคปฏิบัติหรือการจัดกิจกรรมต่อกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม ทำให้การเผยแผ่ธรรมเข้าไปไม่ถึงจิตใจผู้ฟังอย่างแท้จริง พระสงฆ์ผู้เผยแผ่ไม่ได้มีการศึกษาอบรมสัมมนาเชิงวิชาการอย่างต่อเนื่อง ประชาชนผู้ฟังธรรมขาดความรู้ความเข้าใจด้านศีลธรรม การศึกษาทุกระดับไม่เน้นธรรมหรือศีลธรรม สภาพสิ่งแวดล้อมในสังคมไม่เอื้ออำนวยให้ประชาชนสนใจธรรม กลุ่มวัยรุ่นหรือกลุ่มเยาวชนของชาติไม่ค่อยได้ให้ความสนใจศึกษาธรรมอีกทั้งทางวัดประสบปัญหาที่มีพระภิกษุสงฆ์ลดน้อยลงเนื่องจากพระภิกษุที่อุปสมบทใหม่บวชอยู่ไม่นาน เนื่องจากบวชตามประเพณีนิยม และบางคนมีหน้าที่การงานที่ต้องรับผิดชอบ จึงส่งผลให้จำนวนผู้เรียนทางธรรมลดน้อยลง การดำเนินโครงการบางอย่างชาวบ้านบางกลุ่มไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการโดยเฉพาะโครงการปาฐกถาธรรมรวมทั้งเกิดปัญหากระแสข่าวพัดลี้ลับ จึงทำให้

ชาวบ้านและคณะกรรมการวัดคิดมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของบัญญัติ นาคมจลินท์ (2556 : 1-14) ได้วิจัยเรื่อง “วิเคราะห์การบริหารองค์การในการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดอุทัยธานี” พบว่า การบริหารงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้นั้นต้องมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของ ทฤษฎีและหลักการบริหารทั่วไป เพื่อจะได้นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการทำงาน สถานการณ์และสิ่งแวดล้อม พระพุทธเจ้าทรงใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารองค์การการเผยแผ่พระพุทธศาสนาพระองค์อาศัย กระบวนการและทรัพยากรทางการบริหารต่าง ๆ เป็นปัจจัยในการบริหาร ปัจจุบันคณะสงฆ์ได้กำหนดโครงสร้าง องค์การการเผยแผ่ขึ้น โดยให้ฝ่ายบ้านเมืองเข้ามาช่วยเหลืองานกิจการคณะสงฆ์ที่มีมากขึ้น มหาเถรสมาคม กำหนดให้มีระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พ.ศ. 2550 ให้มีศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ และศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัด มีกรอบนโยบายภาครัฐให้การ ส่งเสริมสนับสนุน รวมทั้งศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดอุทัยธานี

หลักการ วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีประสิทธิภาพมีอยู่ 2 วิธี คือ การเผยแผ่ทางกาย ได้แก่ การปฏิบัติให้ดู เป็นแบบอย่าง เวลาเย็น เดิน นั่ง นอน เป็นไปด้วยความเป็น ระเบียบเรียบร้อยมีสติสำรวม ระมัดระวังแสดงท่าทางของผู้สงบเยือกเย็น เผยแผ่ทางวาจา ได้แก่ พุทธธรรมะให้ ผู้อื่นฟังด้วยวิธีที่เรียกว่าบรรยาย ปาฐกถาธรรม แสดงธรรมที่เรียกว่าธรรมกถึก แปลว่าผู้กล่าวธรรม ผู้สอน ธรรม แสดงให้ผู้อื่นฟังอย่างมีศิลปะ สำหรับการเผยแผ่ของพระสังฆาธิการ เป็นกระบวนการพัฒนาศักยภาพ ของมนุษย์ในด้านการเรียนรู้ ซึ่งมีผลต่อการประพฤติปฏิบัติและการตัดสินใจในการดำเนินชีวิต การเผยแผ่อาจ กระทำได้ในหลายช่องทาง ได้แก่ การพูดคุย การโฆษณาประชาสัมพันธ์ การจัดอบรม การแจกเอกสาร การนำ สาร การชักชวนให้เข้าร่วมกิจการ การเทศนาทางสถานีวิทยุกระจายเสียง และการบรรยายธรรมทางโทรทัศน์ เป็นต้น การแสดงพระธรรมเทศนาประกาศพุทธธรรมเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้าแต่ละครั้งแม้ที่ เป็นเพียงธรรมกถาหรือการสนทนาทั่วไปซึ่งมิใช่คราวที่มีความมุ่งหมายเฉพาะพิเศษ ก็จะต้องดำเนินไปอย่างสำเร็จ ผลดี โดยมีองค์ประกอบที่เป็นคุณลักษณะการสอนที่ดีตามแนวพุทธจริยาหรือตามหลักเทศนาวิธี ซึ่งเรียกว่า พุทธลีลาในการสอน 4 ในคำสั้น ๆ ว่า แจ่มแจ้ง จูงใจ แก่ล้าวกล้า ร่าเริง สอดคล้องกับงานวิจัยของทรงวิทย์ แก้ว ศรี (2550 : 32) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์ยุทธวิธีในการประกาศศาสนาของพระพุทธเจ้าได้ผลการวิจัย พบว่า (1) พระพุทธเจ้ามีพระปรีชาสามารถและกุศโลบายอันแยบยล ลึกซึ้ง ยุทธวิธีของพระองค์นั้น เมื่อเทียบเคียง แล้วแสดงว่า ทฤษฎีการบริหารเชิงยุทธวิธีของตะวันตกมาสอดคล้องกับวิธีการของพระพุทธเจ้าโดยมีมีข้อสงสัย ทั้งวิธีการของพระพุทธเจ้ามีประสิทธิภาพก่อให้เกิดประสิทธิผลอย่างสูงสุดด้วย (2) ตามหลักการวิเคราะห์ส่วอต (SwotAnalysis) ของตะวันตก แยกการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมออกเป็น 2 คือ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ภายนอก เพื่อหาโอกาสและภัยอันตราย และการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน เพื่อหาจุดแข็งและจุดอ่อน พระพุทธเจ้าทรงวิเคราะห์โดยรวมทุกสภาพแวดล้อม ในการวิเคราะห์นั้น ผู้วิจัยจำแนกสภาพแวดล้อมต่างๆ ออกเป็น 3 กลุ่มคือ สภาพแวดล้อมทางศาสนา สภาพแวดล้อมทางการเมืองการปกครอง และสภาพแวดล้อมทาง

สังคม จึงทรงสามารถนำพระศาสนาเข้าแรกแทรกขึ้นในหมู่ประชาชนชาวชมพูทวีป จนประดิษฐานพระพุทธศาสนา ได้มั่นคงภายในเวลาเพียง 4 ปี(3) กระบวนการคิดออกมาเป็นทฤษฎีระหว่างตะวันตกกับพระพุทธเจ้า แตกต่างกัน ตะวันตกหรือสามัญชนทั่วไปนั้นคิดตั้งทฤษฎีจากปัญหา คือ ความรู้แค่ 2 ประการ ได้แก่เงินตามยปัญญาและสุตมยปัญญา จึงเป็นการตั้งสมมุติฐานแล้วคิดหาวิธีการเพื่อไปสู่เป้าหมาย โดยคาดคะเนเอาว่าจะต้องเป็นไปตามนั้น ซึ่งอาจจะไม่แน่นอน แต่พระพุทธเจ้าทรงคิดค้นทฤษฎีจากภวามยปัญญา ได้ผ่านการทดลองปฏิบัติการจนเห็นผลมาแล้ว จึงทรงนำมาประมวลสรุปเป็นทฤษฎี อาจจะกล่าวได้ว่าตะวันตกคิดทฤษฎีต่างๆ ได้เพียงแค่ “ทฤษฎี” แต่พระพุทธเจ้านั้นทรงคิดได้ถึงขั้นเป็นทฤษฎีบท(4) ยุทธวิธีการประกาศศาสนาของพระพุทธเจ้าทุกขั้นตอน สามารถนำหัวข้อธรรมมาใช้เป็นหลักควบคุมกันไปได้อย่างกลมกลืน กล่าวคือการใช้โยนิโสมนสิการ การตัดสินใจ ใช้ปริยญา 3 อธิฐาน 4 และปัญจธรรม 3 การวางแผนใช้โกศล 3 และสัมมปปธาน 4 การบริหารใช้อธิปไตย 4 พลละ 4 และทฤษฎีธัมมิกัตถสังวัตตนิกรม 4 ภาวะผู้นำใช้อัตตหิตสมบัติ ปรีตปฏิบัติ และยุทธการแบบทหารมือ อาชีพรามที่ตรัสไว้ในโยธาชีวสูตร และ5) ยุทธวิธีของพระพุทธเจ้านั้น สามารถบูรณาการออกมาใช้กับการดำเนินงานทั่วไปในองค์กรต่างๆ ในที่นี้แสดงเป็นรูปแบบไว้ 3 รูปแบบคือ แบบตรีกธรรม แบบจตุราริยสัง และแบบรัตนตรัย แต่ละแบบแสดงด้วยแผนภูมิให้เห็นวิธีการและขั้นตอนอย่างชัดเจน สุดท้ายได้แสดงตัวอย่างการบูรณาการยุทธวิธีแบบพุทธวิธี ใช้กับห้องสมุดและสถาบันวิทยการบริการ “แบบรัตนตรัย” เพื่อเป็นแบบอย่างแก่ องค์กรต่างๆ นำไปประยุกต์ใช้ในฐานะเป็นองค์ความรู้ใหม่ต่อไป

3. การประยุกต์ใช้หลักการ วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาวัดวังม่วง ตำบลไ้ม้งาม อำเภอเมือง จังหวัดตาก

การประยุกต์ใช้หลักการ วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาวัดวังม่วง ตำบลไ้ม้งาม อำเภอเมือง จังหวัดตากการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอยู่2แนวทางคือ แนวทางที่ 1) การเทศน์อ่านคัมภีร์เพื่อปฏิบัติตาม ธรรมเนียมเดิมและการเทศน์ปฏิภาณคือการแสดงธรรมโดยใช้โวหารความสามารถ มีทั้งเทศน์เดี่ยว เทศน์คู่ เทศน์ปฐกและวิสาขนา 2 หรือ 3 ธรรมาส์ก็มีโดยยึดหลักธรรมเนียมปฏิบัติในการสมมติเต็มรูปแบบหรือตาม ความเหมาะสมแก่โอกาสสถานที่บุคคลผู้บริหารมีการหน้าที่ในการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยกำหนด วิสัยทัศน์ พันธกิจ เทคนิคการสอนที่สามารถพูดให้บุคคลทุกระดับฟังแล้วมีความสุข เกิดความเชื่อศรัทธาต่อ พระธรรมคำสั่งสอนอย่างไม่ต้องสงสัย เช่น สันทิสนา หมายถึงเทศน์ได้แจ่มแจ้ง สมารถนา หมายถึง ชักจูงใจ พุดชักชวนให้อยากจะนำไปปฏิบัติตาม สมุตเตชนา หมายถึงแนะนำให้เกิดความกลัวกลัว และสัมปัทสนา หมายถึง สร้างอารมณ์ร่าเริง พุดปลอบชโลมใจให้สดชื่นร่าเริงแนวทางที่ 2 การจัดโครงการการดำเนินกิจกรรม ต่าง ๆ เช่น โครงการฝึกอบรม ค่ายธรรม ดำเนินการตลอดปี โดยรับนักเรียนของแต่ละโรงเรียน นิสิต นักศึกษา ข้าราชการหรือประชาชนที่เป็นหมู่คณะเข้าฝึกอบรมที่วัดวังม่วงหรือสถานที่อื่นที่เหมาะสม มีระยะเวลาตาม หลักสูตร 3 วัน 2 คืน โครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน ดำเนินการช่วงเดือนเมษายน ถึงพฤษภาคม ของ ทุกปี จัดตั้งชมรมอุบาสก อุบาสิกา เพื่อปฏิบัติธรรมประจำวันอาทิตย์ตลอดระยะเวลาเข้าพรรษา เป็นต้น ซึ่ง

ทางวัดได้ดำเนินการโดยประยุกต์ใช้หลักการ วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูโสภณธรรมวิจารณ์ (ทรงพล อัสกาโร) (2558 : 23-29) ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในจังหวัดอ่างทอง” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีคุณภาพ เพื่อนำมาเป็นแนวทางการเผยแผ่ของพระธรรมทูตในจังหวัดอ่างทองพบว่า มีอยู่ 8 รูปแบบ คือ (1) รูปแบบและวิธีการเผยแผ่ธรรมแบบการแสดงธรรมเทศนา (2) รูปแบบและวิธีการเผยแผ่ธรรมแบบการบรรยายธรรมหรือปาฐกถาธรรม (3) รูปแบบและวิธีการเผยแผ่ธรรมแบบการบรรยายธรรมผ่านสื่อแพร่ภาพหรือสถานีวิทยุกระจายเสียงออกอากาศ (4) รูปแบบและวิธีการเผยแผ่ธรรมแบบการจัดโครงการส่งเสริมคุณธรรมต่างๆ (5) รูปแบบและวิธีการเผยแผ่ธรรมแบบการนำฝึกสมาธิ (6) รูปแบบและวิธีการเผยแผ่ธรรมแบบการนำปฏิญาณตนเป็นพุทธมามกะ (7) รูปแบบและวิธีการเผยแผ่ธรรมแบบการพัฒนาท้องถิ่น (8) รูปแบบและวิธีการเผยแผ่ธรรมแบบการทำกิจกรรมสังคมสงเคราะห์ พระธรรมทูตหรือผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาจะต้องพิจารณารูปแบบตามความเหมาะสมของปัจจัยเช่น เวลา สถานที่ ตัวผู้ฟัง และบริบทต่าง ๆ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1.1 ใช้สื่อประกอบการบรรยาย และเผยแผ่ของพระธรรมทูตและสื่อที่นำไปใช้ในการนำเสนอ ในช่วงปีที่ผ่านมา ๆ ความสำเร็จและความเหมาะสมมากน้อยแค่ไหนทั้งในเนื้อหาและรูปแบบที่นำเสนอ นั้นซ้ำ ๆ ทำให้ผู้ปฏิบัติส่วนมากคาดเดาได้ว่าต้องเป็นอย่างไรทำให้เกิดความเบื่อหน่ายควรใช้สื่อหลายประเภท ผสมผสานกันเน้นสื่อที่เป็นรูปธรรมมากขึ้นสื่อที่นำมาใช้ประกอบการบรรยายธรรมต้องเป็นสื่อประเภทกระตุ้น คุณธรรมอีกประการหนึ่งเรื่องเครื่องฉายภาพ (โปรเจคเตอร์) และเครื่องเสียงที่ใช้ไม่สัมพันธ์กับจำนวนที่เข้าฟัง การบรรยาย

1.2 การได้รับประโยชน์และคุณค่าการเผยแผ่ของพระธรรมทูตต่อการที่จะได้รับการยกย่องและเคารพนับถือให้เป็นตัวอย่างที่ดี ในฐานะที่เป็นครูที่มีความรักและศรัทธาใน มีความเจริญก้าวหน้าในอาชีพ เพราะมีการพัฒนาวิชาชีพของตนอยู่เสมอ ได้รับการยอมรับเวลาแสดงความคิดเห็น เพราะประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งด้านศีลธรรม วัฒนธรรม กิจนิสัย สุชนิสัย อุปนิสัย และความเป็นประชาธิปไตย มีความสุขเมื่อได้สอนศิษย์ เพราะมีความตั้งใจใฝ่รู้พัฒนาตนเองอยู่เสมอ และมีความเมตตาแก่ศิษย์ เห็นคุณค่าของศิษย์ มีสุขภาพกายแข็งแรง สุขภาพจิตสมบูรณ์ เหตุเพราะมีคุณธรรมประจำใจไม่เครียด

1.3 ควรขยายงานให้มากขึ้นซึ่งจะทำให้เกิดความองอาจและสามารถที่จะอธิบายธรรมะให้กับชาวต่างชาติได้ ขณะเดียวกันควรมีการสร้างเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบที่หลากหลายผ่านสื่อเทคโนโลยี Internet วิทยุหรือโทรทัศน์ ส่งเสริมสนับสนุนการแลกเปลี่ยนข้อมูลแนวปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

2. ข้อเสนอสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การบริหารจัดการเผยแผ่ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์ในพื้นที่จังหวัดอื่นให้เห็นถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และปัญหาอุปสรรค

2.2 การพัฒนารูปแบบการเผยแผ่ของพระสังฆาธิการในพื้นที่จังหวัดอื่นเพื่อนำมาเปรียบเทียบและพัฒนาการครั้งต่อไป

2.3 การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักธรรมาภิบาล” หรือตามหลักพุทธธรรมข้อใดข้อหนึ่ง ในพื้นที่จังหวัดใดจังหวัดหนึ่ง เพื่อชี้ให้เห็นถึงการเข้าถึงหลักพุทธธรรมข้อนั้นได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ทรงวิทย์ แก้วศรี. (2550). *การศึกษาวิเคราะห์ยุทธวิธีในการประกาศศาสนาของพระพุทธเจ้า*. ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- บัญชายุทธ นาคมุขลินท์. (2556). *วิเคราะห์การบริหารองค์กรในการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดอุทัยธานี*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูโสภณธรรมวิจารณ์ (ทรงพล อัสกาโร). (2558). *รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในจังหวัดอ่างทอง*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์ คงคปญโญ). (2552). *การปกครองคณะสงฆ์*. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2552). *บุญบารมีบนแผ่นดินไทย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.